

ادبیات عرفانی ایران و الکلیسم

از : دکتر مهدی کی‌نیا - استاد دانشگاه

سستعار ، شوق و شیفتگی خود را به مستی ابدی و معرفت به حقیقت مستی و رجوع و وصول به اصل خویش ، ابراز داشته‌اند .

اشتباهی هست لفظی در میان

لیک خود کو آسمان کوریسمان

هر دو گر یک نام دارد در سخن

لیک فرقت این حسن تا آن حسن

اشتراک لفظ دائم رهزن است

اشتراک گبر و مؤمن در تن است

مرحوم محمدعلی فروغی ادیب محقق و

رجل سیاسی معروف ایران در مقدمه‌ای که در

فروردین ماه سال ۱۳۲۵ (۲۵۰۰ شاهنشاهی)

بر رباعیات بزرگترین فیلسوف ریاضی دان جهان

حکیم عمر خیام نیشابوری نوشته و به سال

۲۵۰۱ شاهنشاهی از طرف وزارت فرهنگ

و هنر نشر گردیده است چنین اظهار نظر کرده‌اند :

آنکس که از رباعیات خیام استنباط میکند که

او شرابخواره و یا فاسق بوده است غافل است

از اینکه در شعر غالباً می و معشوق به نحو مجاز

و استعاره گفته میشود... شک نیست که در زبان

شعر غالباً شراب به معنی وسیله فراغ خاطر و خوشی

یا انصراف یا توجه به دقایق و مانند آنست .

وقتیکه خیام یگوید دم را غنیمت بدان و

شراب بخور که به عمر اعتباری نیست مقصود

اینست که قدر وقت را بشناس و عمر را بیهوده

تلف مکن و خود را گرفتار آلودگی‌های کثیف

دنیا مساز و اکثر رباعیاتش که زنده مینماید

بحث ماه گذشته - در باره علل اجتماعی

الکلیسم بود . عواملی که برشمردیم کم و

بیش جهانی است و به همین مناسبت در سراسر

جهان افراد مستعد را تحت سیطره الکل در

آورده است . اما در کشور عزیز ما ، ادبیات

عرفانی و سمبولیک سخن سنجان نکنه پرداز ، از

یک ویژگی شورانگیزی برخوردار است که در

ادبیات سایر ملل کمتر نظیر دارد و آن شیفتگی

خاص شاعران بلند پایه ایرانی در کاربرد

کلمات «می» و «میخانه» در اشعار نغز و

شیرین و دلکشی و مستحکم فارسی است که

وارستگی و از خود بیخود شدن ، شیفته جمال

جهان آرای معبود گردیدن ، محو در کمال و

عظمت لایزال و غرق و فنا در ژرفای بی پایان

هستی جاویدان اوگشتن ... را در کلمه

«مستی» خلاصه نموده‌اند و طرق و وسایل

وصول به این مقام را به مناسبت «مستی» در

«می» و «میخانه» گرد آورده‌اند :

عدم توجه به مقاصد پاک و عالی و

ملکوتی این سخن پردازان و چهره‌های تابناک

ادب پارسی موجب گردید که افکار جوانان ما

در آستانه زندگی از صراط مستقیم منحرف شود

و حال آنکه به تحقیق میتوان گفت که اکثریت

قریب به اتفاق این ستارگان درخشان و قدر

اول آسمان معرفت ، لب به می نیالوده‌اند و

به مستی موقت دل خوش نموده‌اند با کلمات

ظعن و استهزاء بر سردمان کوتاه‌نظر و خشک و جامد است که در هر مورد یک نکته را می‌پسندند و از هزار نکته دیگر غافل می‌شوند و به غرور و جهالت می‌افتند. از این طول کلام مقصود، تنها دفاع و تبرئه خیام نیست چه آن مرد بزرگ از دفاع ما مستغنی است. غرض اینست که عوام و نوآموزان متنبه شوند که از اشعار خیام و حافظ و مانند آنها سوء استفاده نکنند و چنین نپندارند که آن بزرگواران ما را به سوی میخوارگی و فسق و کفر و زندقه سوق میدهند بلکه عکس آنست و شاهد مدعای ما اینست که بزرگانی از معاصران خیام می‌بینیم که نسبت به او نهایت ادب و احترام را منظور داشته و او را امام و حجة‌الحق خوانده و هیچ‌یک میخوارگی و فسق و فجور یا فساد عقیده یا بی‌مبالاتی به او نسبت نداده‌اند از این گذشته در عصر خود ما دانشمندی مانند حاجی ملاهادی حکیم سبزواری (۱) را سینه‌ساییم که همه تصدیق دارند که زندگی پاک و بی‌آلایش پر معرفت داشته و در نهایت زهد و ورع به سر میرده و هدایت بندگان خدا را در تکمیل ایمان و عقیده‌دینی و تظیفه خود میدانسته‌اند چنانکه در نظر مردم از اولیاء شمرده شده‌اند با اینهمه در شعر همان معانی حافظ و خیام را می‌پرورند و همواره از می و معشوق و جام و باده گفتگو میکنند و به یاد می‌آورند که فردا است در می‌گذریم و از خاک خشت سرخم میسازند ... و غالب سوار ... به نظر می‌آید که شعرا تشویق به شراب خوردن کرده‌اند در واقع تشویق به شراب نیت بلکه توجه دادن به این نکته است که گناهکاری منحصر به شرابخواری نیست و بسیاری کارهای دیگر هست که از آن بدتر است. «مانند دروغ گفتن و ظلم کردن و رشوه گرفتن و مال حرام خوردن و گرانفروشی

یا کم‌فروشی کردن و صدها قبايح دیگر ...

مبارزه با الکلیسم :

میگساری معمول عوامل و عللی است که برشمرديم بايد آنها را از بين برد تا آدمي، خانواده‌ها، اجتماع، ملتها و نسلهاي آينده از شر الكل در امان بمانند.

ما تجارب و مبارزات چند کشور بزرگ که در پنجه بیرحم الكل گرفتار بوده هستند مانند ایالات متحده آمریکا، فرانسه، انگلستان، سوئد، سوئیس را در جلد دوم علوم جنائی از صفحه ۹۵۹ تا ۱۵۲۳ منعکس ساخته‌ایم. از شکستها و تجارب تلخ دیگران میتوان درس عبرت گرفت با احتیاط و مال اندیشی در این راه گام برداشت.

خوشبختانه کشور ما دچار مشکلات فرانسویها نیست. آن ملت، حداقل، یک چهارم کلیه تولیدات الکلی دنیا را مصرف میکند و یک چهارم جمعیت فعال آن کشور به اسر تولید الكل در کشاورزی و صنعت و تجارت الكل اشتغال دارند و از سوی دیگر غیر از مشکلات اقتصادی یک سلسله موانع معرفت‌النفسی‌گریبانگیر طبقه الکلیک آن ملت است که خوشبختانه ملت ایرات بدان دچار نیست. با اینهمه به نظر اینجانب فائز آمدن در مبارزات الکلی حتی در آن کشور هم امکان‌پذیر است.

در آمریکا غوغای تحریم الکلی مراحل سه‌گانه‌ای را به این ترتیب طی کرد: تحریم محلی، تحریم دولتی، تحریم ملی. ایسن فعالیت‌ها از سال ۱۸۲۸ آغاز و به ژانویه ۱۹۱۹ ختم‌گردید. (آری، نودویک سال طول کشید، تحریم‌الکل از سطح محلی به سطح ملی برسد و ۴۸ ایالت متحده آنروز تحریم را پذیرا گردند)

تحریم ملی در دو سال اول اجرای خود

نتایج درخشانی در برداشت : افزایش قدرت خرید توده مردم ، بالاترین بازدهی کار در کارخانه ها ، تقلیل حوادث ناشی از کار ، کاهش جمعیت در زندانها ، پائین آمدن شماره کودکان بدرفتار ، تقلیل سرگ و وسیر عمومی ، تقلیل سرگ و وسیر کودکان به ویژه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پستال جامع علوم انسانی

بسیار قابل توجه بوده است و این امر مستحکمست در نظر اول تعجب آسبز باشد اما کاملاً منطقی است زیرا والدینی که به سیگساری نمیپردازند، فرصت کافی برای مراقبت و تربیت فرزندان خود خواهند داشت و کودکان آنان نسبت به کودکان خانواده‌های الکلی مقاوم‌تر خواهند بود.

اما این تحریم دیری نپائید. چون حکومت در آن زمان فاسد بود، بازرگانان سودجو و صاحبان صنایع بزرگ تقطیر که منافع آنان به خطر افتاده بود مطبوعات مزدور را برای یک مبارزه عظیم تجهیز کردند تا سرانجام به سال ۱۹۳۳ مخالفان تحریم پیروز گردیدند. نودو یک سال برای تحریم الکل فدا کاری شده بود ولی سودجویان در طی چهارده سال توانستند مساعی نودساله پلک اندیشان را برباد دهند.

به غیر از عوامل فوق، عامل دیگری در شکست تحریم الکلی امریکا نقش مؤثر داشت و آن اینکه تصور میکردند صرفاً با قانون میتوان اخلاق و رسوم مردم را عوض کنند و این نظر همانگونه که تجربه نشان داد، از مرحله نظری تجاوز نکرد و فاقد ارزشی عملی بود.

اسلام در آغاز ظهور خود یکباره دست به تحریم الکلی نزد دگرگونی در عقاید قبایل وحشی و بیابانگرد و بت پرست و فاقد رشد اجتماعی آنروز به تدریج به وجود آمد. مردم ایمانی استوار پیدا کردند احکام آسمانی را به جان و دل می پذیرفتند زمینه کاملاً مساعد، برای تحریم، فراهم آمد آنگاه الکل و قمار در ردیف عمل شیطانی و بت پرستی اعلام گردید.

اساس برنامه مبارزه با الکل، در وضع کنونی، باید مبارزه با عواملی باشد که مردم را به سیگساری سوق میدهد: جهل، فقر، خانه بی رونق، تقلید، محیط ناساعد، کمبود محبت، عقده حقارت، مصاحبت ناجنس، بیکاری و نداشتن برنامه صحیح برای اوقات فراغت و نداشتن ایمان و سبانی مذهبی عواملی هستند که افراد بی خیر را در گرداب بدبختی الکل غوطه‌ور میسازد. باید افتادگان در گرداب بدبختی را دست گرفت و سپس با حذف داسها و پر کردن گردابها سوچبات سقوط درجه سیگساری را از میان برداشت به این ترتیب ضمن درمان باده نوشان، تدوین و اجرای یک برنامه جامع و صحیح تعلیم و تربیت برای عموم ملت، حائز درجه اول اهمیت است.

باید در راه پیاده کردن برنامه‌های جامع الاطراف با علاقمندی گام برداشت تا شاید یزی را در آغوش کشید. از خشونت و شدت عمل شمامت باید اجتناب ورزید. به جای مجازات سنگین، باید تا بتوانیم از ارتکاب

انتظامی در نظر فری «اقدامات تهفیقی علیه پیماله‌فروشی است . این اقدامات به طرق گوناگون متداول گردید : تحریم مطلق پیماله فروشی ، خرده‌فروشی به وسیله شرکتها ... الزام به تحصیل پروانه برای گشودن خرده فروشی ... طردکارگران مست از انجمنهای کارگری و غیره ...» (۴)

تضییقات و محدودیتها حداقل این‌فایده را دربردارد که نوشابه‌های الکلی در هرکوی و برزن در دسترس نوجوانان و جوانان نخواهد بود . ایجاد مناطق حفاظت اجباری در اطراف آموزشگاهها ، مراکز کارآموزی ، اماکن مذهبی ، مؤسسات کارگری ، از طریق تحریم نوشابه‌های الکلی تا شعاع معینی ضرورت دارد . بدین منظور لازم است مقرراتی به تصویب برسد تا پروانه نوشابه‌فروشی‌ها در مناطق تحت حفاظت بازخرد شود .

از انتشارات آگهی‌های تبلیغاتی درباره نوشابه‌های الکلی جلوگیری شود .

در مؤسسات دولتی و سهامیهای رسمی و اعیاد و جشنها ، مقامات و مأموران دولتی از استعمال نوشابه‌های الکلی خودداری نمایند و اسناد مربوط به نوشابه‌های الکلی به‌خرج‌گرفته نشود . در باشگاههای دولتی که برای پذیرائیها و جشن عروسیها به اجاره برگزار میشود استعمال نوشابه‌های الکلی مجاز نباشد به جای آن تولید آب سیوه و ترویج آن تشویق شود .

ساعات کار پیماله‌فروشی‌ها محدود شود . در اعیاد و سوگواریهای مذهبی ، این‌قبیل مراکز تعطیل شوند. از صدور پروانه پیماله-فروشی و یا مؤسسات تولید و فروش نوشابه‌های الکلی خودداری شود .

درباره درمانهای کیفری و بی‌ثمر بودن آن انریکوفری مینوسد : «عمومی‌ترین و سهلترین و در عین حال احمقانه‌ترین درمانها ، درمان کیفری است ولی اثر آن از سایر درمانها کمتر میباشد . هرکشوری که دست به درمان کیفری زده از روش انگلستان تقلید کرده است . (مقررات ۱۸۶۲ و ۱۸۹۳) برای مستان ، فروشندگان نوشابه‌های تقطیری ، سازندگان الکل کیفرهایی مقرر داشتند و در این راه ، شدت عمل را بدانجا رسانیدند که حق‌ابوت را از شخص الکلیک سلب مینمودند اما قضات از صدور حکم محکومیت سر باز میزدند همچنانکه در فرانسه ، قضات در اجرای قانون روسل طفره میرفتند زیرا امیدانستند که تنبیه معلول ، مادام که علل از بین نرفته باشد . عملی است بسیار احمقانه» (۲)

آری ، مبارزه با معلول همیشه نتیجه‌اش منفی است .

فری ، آنگاه ، درمانهای مالی را مورد بررسی قرار میدهد : «تحت لوای نوع دوستی و بهداشت اجتماعی ، وزرای دارائی تمام کشورها دست به افزایش مالیات تولید و فروش الکل زده‌اند ... در سوئیس و چند جای دیگر الکل را در انحصار دولت در آورده‌اند ولی الکلیسم هنوز در آنجا درمان نگردیده است ... به نظر میرسد که در بین درمانهای مالی ، ضرر انحصار کمتر باشد زیرا کشورهاییکه دست به انحصار الکل زده‌اند به موجب همان قانون انحصار الکل مکلف شده‌اند که درآمد حاصل از انحصار را صرف بهبود وضع مادی و معنوی طبقات پائین اجتماعی بنمایند» (۳)

درمانهای انتظامی از نظر فری دورنمانده است ولی اثر آنرا در مصرف الکل چندان محسوس نیافته است . مراد از درمانهای

البته اقدامات تضمینی چاره و درمان اساسی این آفت اجتماعی نیست ولی حداقل تأثیر آن اینست که قبح اجتماعی میگساری را تا حدی حفظ میکند و مصرف الکل را تا میزان قابل قبول میبندد .

درمانهای دارویی - بادهگسار را باید

درمان نمود و راه سلامت و سعادت را به روی او گشود . برای وصول به این مقصود روشهای معالجات دارویی و درمانهای روانی صورت میگیرد که ما در جلد دوم علوم جنائی ، درمان دارویی، با استریکنین- درمان بارودانات دوپتاسیم - درمان با الکل اتیلیک - درمان با ویتامینها و عصاره کبدی - بالاخره درمان با آپوسورفین مبتنی بر بازتابهای شرطی راشروحا در صفحات ۱۰۲۴ تا ۱۰۳۳ این روشها را شرح داده ایم .

درمان به وسیله انعکاسات مشروط (۵) - هر چند که این درمانها ، تقریباً همیشه ، مستلزم کاربرد دارو میباشد ولی مکانیسم عمل آن اساساً روانی است و مبتنی بر تجارب فیزیولوژیست بزرگ روسی پاولف میباشد .

اولیویه و کلتز (۶) مشاهده جالب توجه خود را به بیست و چهارمین کنگره پزشکی قانونی گزارش داده اند . با اینکه گزارش این دو محقق ارتباطی با اقدام درمانی ندارد معیناً به وجهی احسن مکانیسم انعکاس شرطی خاص را درمان الکلیسم نشان میدهد .

«ماجرای مربوط به زندگی یک سردروشنفکر است که مدتها گرفتار میگساری افراطی بوده است ... وضع این سرد تا به آنجا کشیده بود که اشیاء قیمتی منزل را برای تهیه نوشابه الکلی دزدیده و به فروش میرساند ، زیر

آنچنان به نوشیدن الکل خو گرفته بود که اجتناب از آن در نظر اول غیرممکن مینمود . اما دفعتاً با عزمی راسخ دست از نوشابه های الکلی برداشت . « میگفت سه ماه است که لب به الکل تر نکرده ام ولی میترسم دوباره گریبانگیرم شود و به همین مناسبت برای چاره جوئی و اقدام احتیاطی به شمارجوع کرده ام .

«این موضوع که از سه ماه پیش تصمیم قاطع گرفته بود که هرگز سراغ نوشابه های الکلی را نگیرد بسیار تعجب آور بود و ما را بر آن داشت که انگیزه اتخاذ چنین تصمیمی را از او جویا شویم . او در جواب پرسش ما گفت : شبی در حال سستی به خانه ام بساز گشتم و همسرم را مضروب ساختم . درست فردای آنروز که از سستی به درآمده بودم شدت قبح عمل خود را دریافتم و بسی رنج بردم و همین امر موجب شد که دیگر نوشابه الکلی ننوشم .»

«یک تحلیل روانی خصوصی تر ، در این مورد ، پرده از راز اثر درمانی انعکاس مشروط برداشت . بیمار بدان مرحله رسیده بود که نگاه ساده به یک گیلان نوشابه الکلی یا یک مؤسسه نوشابه فروشی ، یا حتی تصور نوشیدن الکل ، صحنه سخیف مضروب ساختن همسرش را تداعی و در نظرش مجسم مینمود . در نتیجه سردی ملایم ، مهربان و حساس شده بود . همین که دچار وسوسه غیر قابل مقاومت نوشیدن الکل میشد ، تجسم صحنه تأثر آور مضروب شدن همسرش آنچنان او را دچار ناراحتی روحی میکرد که هوس الکل از سرش به در رفت.»

این محققان ، پس از این مشاهده ، بر آن شدند که نتایج درمان از طریق اجبار به «کناره گیری یا انزوای ممتد» را با انعکاس

مشروط توجیه نمایند . این روش در درمان بیمارانی مؤثر است که تأثیر پذیری آنها دستخوش ضایعاتی نشده باشد و همچنین کسانی که انزوا را به سختی و توأم با ناهایت مشقت تحمل کرده باشند . این اشخاص در موقع خروج از انزوا ، با تجسم رنج بار مدت توقف در انزوا ، از الکل چشم می پوشند .

روش انعکاس شرطی ، در طی زمان ، رو به تکامل رفت تا اینکه دو تن از پزشکان دانمارکی : هلد (۷) و ژاکبسن (۸) به

معتادان الکلی آنتابوز (۹) خوراندند و در نتیجه ترک میگزساری کرده اند طرز درمان بدین شکل صورت میگیرد : به میگزسار در شب . یک گرم ونیم آنتابوز میخوراندند ،

فردای آنشب ۱۰ تا ۲۰ سانتی گرم الکل می نوشاندند . ملاحظه خواهد شد که صورتش تا گردن به شدت قرمز خواهد شد و رفته رفته قرمزی به بازوان و سینه و شکم او کشانده میشود . در این ضمن شمارش نبض به ۱۲

تا ۱۴ میرسد و کمی نفس به تنگی می افتد اگر بیمار نوشابه الکلی بیش از مقدار گفته

شده بنوشد دچار تهوع و استفراغهای شدید خواهد شد . آنتابوز به کندی دفع میشود اما اثر آن مدتها باقی میماند . اگر بیمار مدتی به این درمان تن در دهد تصور بروز عوارض شاق او را از نوشیدن هر نوع نوشابه الکلی باز میدارد .

درمان روانی - بسیاری از روانپزشکان را عقیده بر آنست که ریشه اعتیاد الکلی یک اختلال عقلی است . اگر باده گسار بر اثر عوامل درونی به میگزساری عادت کرده باشد اختلال او ناشی از تعارض در شخصیت و ناسازگاری با محیط خانوادگی یا اجتماعی است . اینگونه افراد برای رهایی از این ناراحتی ها به الکل پناه برده اند و اگر معالجات دارویی موجب شود که موقتاً دست از اعتیاد خود بردارند ،

مسئلاً به محض آنکه با همان مشکلات قبلی رو به رو شوند چاره کار را مجدداً در پناه الکل جستجو خواهند کرد . درمان رفع مسمومیت لازم است اما کافی نیست زیرا کسانی که به الکل معتاد بوده اند و ترک میگزساری کرده اند بسیار توبه می شکنند و دوران باده پیمانی را از نو تجدید میکنند چه درمان دارویی گوشه ای از کار و سهلترین قسمت آنست ، چاره اساسی به دست روانپزشکان و مددکاران اجتماعی سپرده است تا یکی به مطالعه وضع محیط ، خاصه محیط خانوادگی او بپردازد و دیگری به مطالعه درباره خود بیمار .

اگر باده گسار در اثر عوامل خارجی با صراحی دست در گردن شد اختلال شاعر او از یک سو ناشی از «احتیاج» و از دیگر سو

بر اثر تأثیر افکار و عقاید محیط در اوست زیرا میزان تلقین پذیری این اشخاص خیلی زیاد بوده و زود فریب دختررز را خورده تسلیم آن شده و بدان خود میگیرند .

نخست متابولیسم باده‌گسار را باید اصلاح نمود و سپس به عمل روان درمانی دست زد و حصول به یک نتیجه قطعی ، بدون شناخت مبانی معرفت النفسی اعتیاد بیمار ، امکان پذیر نیست . برای این کار سازمان ویژه مجهزی لازم است که باده‌گسار را برای مدتی بالنسبه طولانی از الکل جدا کرده و به موازات آن به درمان اختلال روانی او بپردازد . زیرا مراقبت فاسیل کافی نیست و اغلب سبب آن میشود که بیمار کار خود را درخفیه انجام دهد . پند و اندرز و دلیل و برهان از جانب فاسیل چنانکه باید نمیتواند به آسانی مؤثر واقع شود و گاهی نتیجه معکوس می بخشد . بنابراین باید سیگسار را از محیط معمولی خود به دور داشت و در بنگاههای ویژه با مراقبت های مستمر و انضباط کامل به درمانش پرداخت .

درمان اجتماعی - فری درباره درمانهای دارویی و روانی معتقد است که اثر موقتی و محدود دارند و فقط یک درمان وجود دارد و آن درمان اجتماعی است یعنی اعتلای زندگی عامه «تقلیل ساعات کار ، افزایش دستمزد ، تأمین مسکن با رونق ، خانواده سرفه ، تقریحات بهداشتی ، تئاتر ، باشگاههاییکه جاننشین کافه های خارج شهر و میخانه ها گردد و یک رشته اقدامات دیگر .»

«اما طبقات سرفه هنگامی از شرخانمان سوز الکل رهائی مییابند که از شر جنون ثروت نجات یابند این جنون ، مبارزه برای هستی را بسیار هیجان انگیز و داغ و دردناک میسازد و همچنین اشخاص را به جنون سرقت و هر شکل تقلب سوق میدهد .»

«پس فقط با تغییر اوضاع اقتصادی و در نتیجه سیاسی و اخلاقی جامعه میتوان الکلیسم را که منبع خطرناک تبهکاری است از بین برد ، در مرحله برزخ ایجاد چنین تحولی ، سعهدا باید مجموعه ای از درمانهاییکه تاکنون بدانها اشاره شد و کمتر موهومی و فریبنده است مورد استفاده قرارگیرد .» (۱۰)

تعلیم و تربیت - فیلسوف یونانی راست گفته است که «خدائی تر از تربیت ، فنی نیست .» زیرا در سایه تربیت صحیح میتوان به مقام والای «انسانیت» راه یافت و از قید و اسارت جهل و فقر و بردگی آزاد گردید . بیهوده نبود که دانتن خطیب و بزرگ مرد عصر انقلاب فرانسه میگفت : «بعد از نان ، تعلیم و تربیت اولین مایحتاج ملت است .» حیات اجتماع بدون تربیت صحیح میسر نخواهد بود .

هیچ تربیتی بهتر از تربیت دینی نمیتواند یک جامعه را از شر رذائل مصون دارد . نور ایمان ، اعتقاد حقیقی که بر پایه علمی استوار باشد ، توجه به خدا میتواند ملتی را به راه راست هدایت کند . ایمان واقعی دآوری تام دردهای اخلاقی است . اگر میخواهید قومی را از آفات رذایل برکنار دارید ایمان را در قلوب آنان استوار سازید .

ایمان دل آدمی را با نور امید روشن میسازد . امید رکن اساسی حیات است بر مشکلات زندگی در پرتو نور ایمان و هدایت و پاک اندیشی و اراده آهنین میتوان فائق آمد . هر جا که قلبی شکسته و روحی افسرده را بخواهند درمان کنند یکی از مؤثرترین داروها توسل به سبده آفرینش است . در معتادان به الکل نیز تأثیر تعلیمات و پرورشهای صحیح

بقیه در صفحه ۴۰